

José Saramago

Visat núm. 26
(novembre 2018)
per Clàudia Bochaca

Nascut a la província del Ribatejo, l'any 1922, José Saramago era fill d'una família de pagesos. Va passar, però, la major part de la seva infància a la capital, Lisboa. Va exercir diverses professions, com ara manyà, periodista, dissenyador, editor, crític literari, traductor i escriptor.

A més a més de col·laborar en diverses revistes i diaris, va ser un dels membres del primer comitè de direcció de l'*Associação portuguesa de escritores* i va ser president de l'*Assembleia Geral da Sociedade Portuguesa de Autores*. També va ser redactor del *Diário de Lisboa*, i coordinador del suplement cultural.

La seva primera novel·la, *Terra do pecado*, es va publicar l'any 1947, i no va ser fins el 1966 que publicaria la següent. Va ser perseguit per les seves idees polítiques durant la dictadura de Salazar, i el 1969 va ingressar com a membre del Partit Comunista Portuguès. Així mateix, l'any 1974, va ser un dels intel·lectuals que es va sumar a la Revolució dels Clavells que va posar fi a 42 anys de repressió.

A partir del 1976 es dedica exclusivament a la seva vessant literària exercint de traductor i escrivint les seves pròpies obres, entre les quals trobem títols de novel·la com *Memorial del convent*, *L'home duplicat*, *La caverna*, *L'Evangeli segons Jesucrist* i *Assaig sobre la ceguesa*, i de poesia com ara el recull titulat *Els poemes possibles*.

El 1998 és guardonat amb el Premi Nobel de Literatura, essent el primer autor en llengua portuguesa que l'aconseguia, i passa a ser considerat un dels escriptors més importants de la literatura contemporània. Tenint en compte les seves circumstàncies vitals, podem entendre que fos un escriptor compromès amb la societat, que volia que la seva obra causés un impacte directe en els lectors. No pretén jutjar ningú, ni fer proselitisme de cap ideologia en concret, sinó que busca qüestionar les bases del món suscitant la reflexió i denunciant-ne el funcionament. És per això que s'ha convertit en una de les bases de la literatura contemporània, perquè té sentit en totes llengües, gràcies al llenguatge metafòric que fa que en puguem fer una lectura adaptada a les circumstàncies de cada lloc i de cada moment.

Dins del reguitzell de llengües a les quals s'ha traduït Saramago, el català hi té un pes prou important, ja que compta amb 26 títols. La primera obra que es va traduir va ser *Memorial del convent* (1988), seguida de *Història del setge a Lisboa* (1990) i de *In nomine Dei* i *La nit* (1995). A partir d'aquí no passen més de tres anys consecutius sense que es tradueixi una altra obra del clàssic contemporani.

Diversos traductors s'han ocupat del trasllat d'aquest llegat literari al català, però cal destacar el

paper de Xavier Pàmies i de Núria Prats, per ser els més prolífics. Víctor Martínez-Gil, un altre dels traductors de Saramago, concretament de l'obra *L'any de la mort de Ricardo Reis* (1997), indica: «Saramago juga sempre a recollir i a comentar irònicament el foc encreuat d'opinions i de contra opinions que construeixen el teixit dialèctic, ideològic, amb el qual es vol emmascarar la realitat.» L'obra de Saramago s'ha descrit com una barreja entre ficció, crònica i assaig, un llenguatge i una poètica que busca crear una realitat inventada que ens ajuda a comprendre millor el funcionament de la nostra pròpia.

És sens dubte el novel·lista portuguès del segle XX per excel·lència. L'abundància de traduccions al català, de la mà de diversos professionals, i el fet que se n'hagin reeditat 12 títols, ens demostra l'interès que ha suscitat a les nostres terres. La universalitat de què parlàvem fa que les reflexions de què ens fa partícips l'obra de Saramago, encaixin perfectament en les bases de la nostra societat.

L'escriptor va morir el 18 de juny de l'any 2010 deixant inèdita l'obra titulada *Claraboia*, que es publica l'any 2011 per decisió de la Fundació José Saramago. La traducció catalana es publicà un any després.